

דו-שיח עם דיין

ש' הרגשה של ריקנות בכנסת. הרגשה כי הבניין הגדול והמפואר הפך, במידה רבה, למוסד פיקטיבי. שההכרעות הלאומיות הגדולות נזנחות ומתקבלות במקום אחר. שגם ההכרעות הפנימיות הגדולות נחתכות אישם מרחוק.

מה קורה בגדה המערבית? מה יהיה גורלה? אילו תנאים יוצעו — למי, מתי וכיצד? האם יגיע דיין לשלטון — או ייעצר? הדים מכל אלה אפשר למצוא בכנסת — אך לא במליאה, אלא במיוזון. כי פרלמנט אינו יכול לפעול ללא אופוזיציה. כיום מונה האופוזיציה כולה, מבחינה סטטיסטית, 12 ח"כים, המפוצלים בין חמש סיעות: 4 אגודת-ישראל, 3 רק"ח, 3 המרכז החופשי, 1 הכוח החדש ו-1 מק"י.

לאלה אין שום השפעה על סדרהיום, מכיוון שאינם מיוצגים אפילו בנשיאות. מכאן שאפשר למנוע כל ויכוח בכנסת.

המהפכה של הזודש האחרון

עמדתי על כך בראשית נאומי על הצעות תיקון התקציב, שבאו לאפשר לממשלה את מימון המלחמה:

אורי אבנרי: ... כאשר הצבעתי בעד ממשלת הליכוד הלאומי, כירסם בלבי החשש שהממשלה הזאת תרוקן את הכנסת, במידה מסויימת, מתוכנה. שהממשלה עצמה תהפוך, למעשה, לכנסת, שכל הוויכוחים החשובים יעברו מן הכנסת אל הממשלה. שהממשלה —

שכם: אחנה פליטים — אי יחלים על גורלם?

בהיותה כל כך רחבה, עד שכמעט כל הכוחות הציבוריים נמצאים בה — תהפוך את הכנסת לסרע'עודף.

מה גם ששני המוסדות החשובים ביותר בכנסת עצמה, ועדת הכספים ועדת החוקים והבטחון, גם הם מורכבים כיום על סהרה סיעות הממשלה. אין בהם שום ייצוג לסיעה שהיא מחוץ לממשלה.

יש בכך סכנה מסויימת לרמת הדיונים בבית הזה, ואני רוצה להזהיר מפני כך.

על מה היתה הכנסת צריכה לדון? עמדתי על כך בהמשך הנאום:

אורי אבנרי: ... בוויכוח של היום, ויכוח על מימון המלחמה, איך אפשר היה שלא לדון על מצב המדינה, על גבולותיה, על המישר הפנימי באזורי הכיבוש — על כל אותה מהפכה שחלה בחודש האחרון? איך אפשר היה שלא להציע הצעות לפתרון הבעיות הנובעות ממלחמה זו? איך אפשר לדבר על מימון המלחמה, על יצירת תשתית כלכלית לימים יבואו, מבלי להביע לפחות דיעה, לפחות תחושה, לגבי העתיד? האם נחזיק בשטחים אלה, או לאו ואם נחזיק בהם — באיזו צורה נחזיק בהם?

כל פתרון שיוצג, כל פתרון שיתקבל מחייב דרכים כלכליות לגמרי שונות.

שריהאוזר ספיר: האם רצית שאני ארצה על זה?

אורי אבנרי: אני מצפה ששריהאוזר יביע ברגע זה את דעת הממשלה — מהיגם שאין דיעה של הממשלה, נדמה לי.

אני קורא עתונים, גם של אחרים, ואני רואה שיש ניגודים רציניים מאד בממשלה, ולא רק בדיבורים. אני רואה מעשים, מעשים המובילים בכיוונים שונים, ואני מדבר רק ברזם.

מאיר יערי עם יגאל אלון

אני רואה שבחסותו של שריהבסחון החדש נעשים דברים מסויימים לאורך גבולותינו, דברים שאין להם שום ממשות, אלא אם כן הכוונה היא להחזיר את השטחים האלה לירדן.

אייאפשר לחבין את המעשים האלה אלא אם כן מנקר בראשו של מישהו הרעיון שמחר נצטרך להחזיר את השטחים האלה, אני, שהנני בדיעה שאין להחזיר את השטחים האלה, לא לירדן ולא למצריים, מתקומם נגד מעשים אלה גם מבחינה פוליטית. נוסף על הבחינה המוסרית, אני רוצה להרחיב על כך את הדיבור מעל במה זו ברגע זה.

על טיבם של הפתרונות האפשריים עמדתי רק בקצרה — והופתעתי לא מעט מקריאת ביניים של מאיר יערי:

אורי אבנרי: ... כל הפתרונות לבעיות הכלכליות מוכרחים להיות מבוססים על תחזית פוליטית, על תשובה לשאלה לקראת מה אנחנו הולכים.

יש היום לפחות ארבעה פתרונות אפשריים לגבי העתיד הקרוב של המדינה. אפשר — ובוודאי יש דיעה כזאת — להחזיר את השטחים, כולם או חלקם, עם תנאים או בלי תנאים. זו דרך אחת.

אפשר לספח את השטחים למדינת-ישראל ולתת לתושביהם אזרחות ישראלית. זאת אומרת, למעשה, להפוך את ישראל למדינה דו-לאומית. זה צריך להיאמר פעם בגלוי.

ישנה דרך שלישית: להפוך את השטחים הכבושים למין קולוניה בתוך המדינה, להפוך אותם למעין תחום מושב, כפי שזה משתקף מדבריו של חבר הכנסת בן-גוריון, שהתפרסמו הבוקר, בניסוחו שלו. פתרון שפירושו להפוך את איזורי-הכיבוש לקולוניה בתוך המדינה, לצדף אותם למדינה, אבל לא להפוך את הערבים לאזרחי המדינה, אלא לתושבי מין תחום מושב כזה. ואני חושש מאד ששריהבסחון החדש שותף לדיעה זו.

ישנה דרך רביעית, זו שאנחנו דוגלים בה — ואני מבין שאנחנו לא היחידים הדוגלים בה — להפוך את השטח הזה למדינה פלשתינאית, שתהא קשורה בישראל, קשורה כפדרציה פוליטית, צבאית...

מאיר יערי (מפ"ם): היא תיהפך למדינת שוקיירי והמופת. אתה תשלום שם?

אורי אבנרי: חבר הכנסת יערי, נדמה לי שזו היתה הצעה שלך, לפני שנים לא רבות. אם אינני טועה, מפ"ם, המאוחדת דאז, החליטה בשנת 1949 בדיוק על זה. תקן אותי אם אני טועה. זכרוננו אינו כל כך לקוי, ואני זוכר את המאורע הזה, כאשר אתה וגם יגאל אלון...

מאיר יערי: בדרך-כלל אני קורא קריאות-ביניים. אבל עוד אעיר עליך.

אורי אבנרי: אשמח מאד. אבל אני זוכר שבשנת 1949, מעמד מסויים, בחיפה נדמה לי, אתה ויגאל אלון הצעתם בדיוק את הדבר הזה.

ויקטור שמיטוב: ישנה תוכנית שלום של מפ"ם מ'1961 שפורסמה. עיין בה.

היו"ר יוסף סרליו: אנחנו נמצאים בשנת 1967, וחברי-הכנסת אבנרי מדבר על המצב בשנת 1967.

אורי אבנרי: אני חושש מאד שהתוכנית שלכם מ'1961 לא התאימה ביותר למצב של 1967, ובוודאי לא למצב של היום.

הכרעה על-ידי מודעות בעיתונים

אבל מבלי להיכנס עכשיו לפרטים — מה שלא יהיה הפתרון, יש צורך להתחיל בוויכוח לאומי על-כך. לא יתכן שהחלטות גורליות ממש נקבעות כיום במעשים יום-יומיים, מחוץ לכנסת, ואני חושש שגם מחוץ לממשלה.

שרים מסויימים, שסמכויות מסוימות בידיהם, יוצרים מדי יום ביומו עובדות. איך אפשר לעשות את זאת מבלי שהכנסת, הממשלה והציבור בכללו יתנו את דעתם על-כך, ויובלי שתהיה הכרעה ציבורית על עתיד השטחים האלה? לא הכרעה על-ידי מודעות בעיתונים, לפי האופנה החדשה הזאת של "הפרכה שקטה" באמצעות עצומות, אלא על-ידי ויכוח דמוקרטי והכרעה דמוקרטית.

לאחר מכן ניסיתי לנתח את הבעיות הכלכליות הכרוכות בהחזקת הגדה המערבית, וסיימתי:

אורי אבנרי: ... אני אצביע בעד שני החוקים האלה. אייאפשר לא להצביע בעדם, אחרי שהצבעתי בעד מלחמת-ההתנגדות שהיתה. אחרי שנשפך הדם, אייאפשר שלא להוציא את הכסף.

אני רוצה לברך את שריהאוזר, לאחל החלמה מהירה לבנו שנפגע בקרבות, ולמסור את תנחומי לחברי-הכנסת ביסוק, ששיכל את אחיו במלחמה זו.

אני מקווה שכולנו ניתן יד כדי להפוך את התוצאות הצבאיות של המלחמה הזאת לשלום בר-קיימא, שלום שלא יבוא מעצמו, שלום שלא יהיה תוצאה של משאלות, שלום שנצטרך לעבוד בשבילו, לפעול בשבילו תוך התגברות על עצמנו וריסון עצמי, תוך התאפקות מיצרי-נקם. על שלום זה נצטרך כולנו לתת את דעתנו בימים הקרובים, בבית הזה.

התמרון מאחורי הקלעים

יום הרביעי באה הזדמנות לדבר ברצינות על הצעות-השלום השונות. שמואל מיקוניס ממק"י העלה הצעה לסדרהיום לדיון כזה, ואני נרשמתי מראש לזכות-הדיבור, כדי להציע את העברתה לדעדה.

אך שעה קלה לפני שהגיע העניין לדיון, נערך מאחורי-הקלעים תמרון פרלמנטרי. הקואליציה ביקשה ממיקוניס להסיר, לפי שעה, את הצעתו, מכיון שלא היתה מעוניינת בדיון. היא סברה שזה יזיק למערכה הפוליטית. ויתכן כי אינה מעוניינת בדיון גם מפני שאין לממשלה דיעה שכל חברה יכולים להסכים לה.

מיקוניס סירב לחתר על נאומי, אך הסכים "להקפיא" את ההצעה — כלומר, לדחות את ההצבעה עליה. זה אינו רגיל, אך נראה כמוצדק. כי איש מאיתנו לא היה מעוניין שההצעה תוסר מסדרהיום בהצבעה, שהיתה יוצרת את הרושם שרוב הכנסת מתנגד בכלל להצעות שלום.

אחרי הסכמת מיקוניס, פנו אלי שאוותר על זכות-הדיבור שלי, ואקפיא גם את הצעתי שלי. הסכמתי לכך, מאותן הסיבות.

כאשר שאל חיו"ר, משה סרדינס, מעל הדוכן, אם אני מסכים להקפיא את הצעתי, קראו כמה ח"כים: "בחדאי שלא. הוא לא יותר על זכות הדיבור!" הם הופתעו כאשר אמרתי ממקומי: "אני מסכים להקפיא את הצעתי, בדבר העברה לדעדה, לחודש ימים."

טוהר הנשק ומוסר המלחמה

אך ויתור זה לא מנע את השמעת דעתנו בהמשך היום. היתה זאת ההתנגשות הראשונה בין השר משה דיין וביני — לרגל הופעתו הראשונה של דיין כשריהבסחון.